

Η Δύση ανακαλύπτει το Βυζάντιο, εμείς το συκοφαντούμε

/ [Αφιερώματα](#) / [Θρησκευτική ζωή](#) / [Ορθοδοξία και Δύση](#)

[Κωνσταντίνος Χολέβας, Πολιτικός Επιστήμων](#)

Όταν ο Αλεξανδρινός ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης έγραφε για τον «ένδοξο βυζαντινισμό μας», προφανώς μιλούσε επαινετικά για την ιστορία και την προσφορά της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, της Ρωμανίας. Αντιθέτως στην εποχή μας έχει καθιερωθεί μία αρνητική χρήση του όρου «βυζαντινισμός» και ορισμένοι Νεοέλληνες στρέφονται κατ' ευθείαν στον παππού μας -την Αρχαιότητα- αδιαφορώντας για τον πατέρα μας, το Ελληνορθόδοξο Βυζάντιο. Η διαφορά είναι ότι ο μεν Καβάφης γνώριζε Ιστορία, ενώ οι χλευάζοντες το Βυζάντιο ή δεν γνωρίζουν ή την μελετούν με παραμορφωτικούς φακούς. Ακόμη και η προσπάθεια του σκηνοθέτη Κώστα Γαβρά να δείξει άνευ τεκμηριώσεως ότι δήθεν Χριστιανοί κατέστρεφαν τις μετόπες του Παρθενώνος, εντάσσεται στην ίδια φιλοσοφία. Ο σκοπός είναι να δοθεί το μήνυμα ότι όλα αυτά έγιναν με την καθοδήγηση της επίσημης Εκκλησίας, η οποία δημιούργησε το σκοταδιστικό, όπως το βλέπουν,

Βυζάντιο.

Περί του Παρθενώνος απήντησαν και θα απαντήσουν οι αρχαιολόγοι και οι ειδικοί της εποχής. Προσωπικά θα ήθελα μόνο μία επισήμανση να κάνω: Αν οι Χριστιανοί της Βυζαντινής εποχής είχαν τόσο μεγάλο μένος με κάθε τι αρχαίο, τότε θα άλλαζαν το όνομα των Αθηνών και δεν θα άφηναν ένα όνομα πού αναφέρεται στην Αθηνά. Όχι μόνο σεβάσθηκαν το όνομα, αλλά επιπλέον τον Παρθενώνα τον ονόμασαν «Παναγία η Αθηνιώτισσα» και τον αφιέρωσαν στην Θεοτόκο. Γενικότερα, όμως, περί της πολιτιστικής προσφοράς της Βυζαντινής μας Ρωμηοσύνης, έρχονται να δώσουν τη μαρτυρία τους πολλοί ξένοι συγγραφείς, από τους οποίους σήμερα θα παρουσιάσω δύο. Επιλέγω το βιβλίο του αμερικανού Κόλιν Ουέλλς «Σαλπάροντας απ' το Βυζάντιο - Πώς μία χαμένη αυτοκρατορία διαμόρφωσε τον κόσμο»(1). Και το έργο του Γάλλου καθηγητού Σουλβαίν Γκουγκενέμ με τίτλο «Ο Αριστοτέλης στο Μον-Σαιν-Μισέλ» και με υπότιτλο: «Οι Ελληνικές ρίζες της Χριστιανικής Ευρώπης»(2). Ευτυχώς και τα δύο βιβλία έχουν μεταφρασθεί στα ελληνικά και μπορούν να βοηθήσουν κάθε συμπατριώτη μας, ο οποίος καλοπροαίρετα ενδιαφέρεται να μάθει ποιά και πόσο σημαντική ήταν η προσφορά των Βυζαντινών προγόνων μας στον παγκόσμιο πολιτισμό.

Ο νέος σε ηλικία Κόλιν Ουέλλς σπούδασε αρχαία ιστορία και φιλολογία στις ΗΠΑ και έμαθε το Βυζάντιο από έναν εξαιρετο δάσκαλο: Τον διαπρεπή Έλληνα βυζαντινολόγο Σπύρο Βρυώνη. Στον πρόλογό του ο συγγραφέας σημειώνει: «Η διάρθρωση του βιβλίου απορρέει από δύο ιδέες, πού και οι δύο μαζί προσφέρουν

έναν εύκολο τρόπο για να κατανοήσουμε την πολιτιστική κληρονομιά του Βυζαντίου. Η πρώτη είναι η δυαδική φύση της παράδοσής του, η οποία αντικατοπτρίζεται στον ενστερνισμό τόσο της χριστιανικής πίστης, όσο και του ελληνικού πνεύματος. Η δεύτερη διαρθρωτική ιδέα του βιβλίου συνίσταται στο ότι οι κληρονόμοι αυτής της δυαδικής παράδοσης ήταν οι τρεις νεώτεροι πολιτισμοί που αναδύθηκαν αρχικά σε περιοχές οι οποίες είχαν αποσπασθεί από το Βυζάντιο: ο δυτικός, ο ισλαμικός και ο σλαβικός κόσμος. Ο καθένας από αυτούς τους τρεις παγκόσμιους πολιτισμούς διαμορφώθηκε ριζικά από το Βυζάντιο -αλλά ο καθένας ήταν ιδιαίτερα επιλεκτικός όσον αφορά την πλευρά του Βυζαντίου που επέλεξε να ενστερνιστεί. Αυτό το βιβλίο τιμά την ενεργητικότητα και τον δυναμισμό εκείνων των νεαρών πολιτισμών, όπως επίσης και τον εκπληκτικό πλούτο του βυζαντινού πολιτισμού» (σελ. χχvii).

Στην πρώτη ενότητα ο Ουέλλς εξηγεί πώς το Βυζάντιο μετέφερε στη Δυτική Ευρώπη την αρχαιοελληνική γραμματεία και σοφία. Στη δεύτερη μιλά για τις βυζαντινές επιδράσεις στον αραβικό και μουσουλμανικό κόσμο. Στην τρίτη ενότητα περιγράφει την διάδοση της Ορθοδοξίας και του ελληνορθόδοξου πολιτισμού στον σλαβικό κόσμο και κυρίως στη Ρωσία. Ο Επίλογος αφιερώνεται στον «τελευταίο βυζαντινό», τον μοναχό Μιχαήλ Τριβώλη από την Άρτα, ο οποίος δίδαξε πολλά στους Ρώσους τον 16ο αιώνα και έμεινε γνωστός ως «Μάξιμος ο Γραικός». Δεν

μπορεί, λοιπόν, να ήταν σκοριαδιστικό το Βυζάντιο, όπως το παρουσιάζουν οι φανατικοί αντιεκκλησιαστικοί νεοέλληνες διανοητές, όταν τροφοδότησε πνευματικά τόσους πολλούς λαούς και πολιτισμούς!

Το βιβλίο του Γάλλου Σουλβαίν Γκουγκενέμ, καθηγητού Μεσαιωνικής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Λυών, έχει ως στόχο να καταρρίψει την άποψη που διδάσκουν πολλοί δυτικοί ιστορικοί, ότι δήθεν η Δύση έμαθε τον Αριστοτέλη και τους άλλους αρχαίους συγγραφείς μέσω των Αράβων μουσουλμάνων. Ο συγγραφέας αποδεικνύει ότι ο μεγαλύτερος δάσκαλος της Δυτικής Ευρώπης στην αρχαία παιδεία ήταν το Βυζάντιο, το οποίο σεβάσθηκε και καλλιέργησε την αρχαία ελληνική γραμματεία και με τους κληρικούς του και με τους μοναχούς και με τους λαϊκούς λογίους του. Γνωρίζουμε φυσικά ότι η προσέγγιση των Χριστιανών ήταν επιλεκτική προς τα αρχαία κείμενα, όπως διδάσκει και ο Μέγας Βασίλειος στο έργο του «Προς τους νέους όπως αν εξ Ελληνικών ωφελοίντο λόγων». Ο Γκουγκενέμ μας βοηθεί να κατανοήσουμε ότι το Ορθόδοξο Βυζάντιο ουδέποτε εδίωξε την κλασική παιδεία, αλλά αντιθέτως την προώθησε και την διέδωσε σε άλλους λαούς. Αναφέρεται επίσης και στον ρόλο πολλών αραβοφώνων Χριστιανών - κυρίως μονοφυσιτών- στη μετάφραση ελληνικών κειμένων στα αραβικά και μας

αποκαλύπτει την ύπαρξη ολοκλήρων εργαστηρίων αντιγραφής και μεταφράσεως ελληνικών κειμένων στο γαλλικό μοναστήρι του Μον-Σαιν-Μισέλ περί το έτος 1120. Ο μεταφραστής ήταν ένας κληρικός με το όνομα «Ιάκωβος της Βενετίας ο Έλληνας».

Ίσως να μη συμφωνούμε με όλα τα σημεία του βιβλίου, όμως είναι αξιοπρόσεκτα τα κυριώτερα συμπεράσματα του συγγραφέως. Ότι δηλαδή «η πολιτισμική ελίτ του Βυζαντίου ήταν Χριστιανική και ταυτόχρονα ελληνική» (σελ. 86). Και ότι «οι πολιτισμικές ρίζες της Ευρώπης απλώνονταν στον ελληνικό πολιτισμό, το ρωμαϊκό δίκαιο και τη Βίβλο» (σελ. 216). Ο Γκουγκενέμ αντιτίθεται σαφώς προς την ισοπεδωτική παγκοσμιοποίηση και μας θυμίζει τα λόγια του μεγάλου Γάλλου ιστορικού Φερνάν Μπρωντέλ, πού επέμενε ότι: «Μόνο οι ουτοπιστές ονειρεύονται τη συγχώνευση των θρησκειών. Οι θρησκείες, ό,τι ακριβώς πιο προσωπικό υπάρχει, πιο ανθεκτικό μέσα σ' αυτό το σύμπλεγμα αγαθών, δυνάμεων, που είναι κάθε πολιτισμός» (σελ. 201). Και ο έχων ώτα ακούειν ακουέτω.

Σημειώσεις:

1. Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2008.

2. Εκδόσεις Ολκός, Αθήνα 2009.

πηγή: «Πειραϊκή Εκκλησία» - Μηνιαίο Περιοδικό Ιεράς Μητροπόλεως Πειραιώς, Έτος 18ο, Αριθμός Φύλλου 208, Οκτώβριος 2009

<http://bit.ly/13IAMyl>